

M HENRY
MILLER
Nexus

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2024

Simplu și comun ca păcatul, respira prin toți porii bunătate, compasiune, îngăduință. Și acesta era omul căruia își imaginau ele că-i fac o mare favoare. Cum îi subapreciau subtila înțelegere! Le era cu neputință să creadă că omul ăsta, știind și înțelegând totul, nu putea da din el decât afecțiune. Sau că nu aștepta nimic altceva de la Mona decât privilegiul de a-și trăi pasiunea lui nebună.

— Într-o zi, i-a spus liniștit Monei, o să mă căsătoresc cu tine. Și atunci, toate astea or să-ți pară c-au fost doar un vis.

Și-a îndreptat încet privirea întâi spre Mona, apoi spre Stasia, pe urmă spre mine. De parcă ar fi vrut să spună: „Sunteți martori, m-ați auzit“.

— Ce om norocos ești dumneata, mi s-a adresat, fixându-mă cu ochii lui blânzi, hotărâți. Ce om norocos ești că te bucuri de prietenia acestora două. Eu încă nu am fost admis în cercul lor intim.

Apoi, întorcându-se spre Mona, i-a vorbit:

— În curând ai să te sature să faci tot timpul pe femeia misterioasă. E ca și cum ai sta întreaga zi în fața oglinzii. Dar eu te văd de dincolo de oglindă. Misterul nu constă în ceea ce faci, ci în ceea ce ești. Când o să te scot din viața asta morbidă, ai să fii nudă ca o statuie. Acum, frumusețea ta e numai decor. Și a fost prea mult tram-balată de colo-colo. Trebuie să o punem la loc, acolo unde aparține – adică pe mormanul de gunoi. Cândva, de mult, credeam că totul trebuie exprimat poetic sau muzical. Nu-mi dădeam seama că există un loc și o rațiune și pentru lucrurile urâte. În concepția mea de atunci, cel mai îngrozitor lucru era vulgaritatea. Dar am descoperit că vulgaritatea poate fi onestă, chiar agreabilă. Nu-i necesar să ridicăm totul la nivelul stelelor. În fond, tot ce există își are temelia în lut. Chiar și Elena din Troia. Nimeni, nici cele mai frumoase dintre femei, nu au voie să se ascundă în spatele frumuseții lor...

În timp ce vorbea astfel, în felul lui calm, domol, continua să cârpească. Iată adevăratul înțelept, mi-am spus în sinea mea. În el, trăsăturile masculine și cele feminine sunt egal distribuite; e pasionat, dar calm și răbdător; detașat, și totuși se dăruiește total; citește clar în sufletul femeii pe care o iubește, căreia i se dedică, pe care aproape că o idolatrizează, totuși e conștient până și de cele mai mărunte defecte ale ei. Un suflet cu adevărat nobil, cum ar spune Dostoievski.

Și cele două care au crezut că individul ăsta o să-mi placă pentru că eu am o slăbiciune față de prostălai...

În loc să-i vorbească, ele îl torturau cu întrebări, întrebări prostești, prin care intenționau să scoată la suprafață absurda inocență a naturii lui. Și, la toate întrebările, el răspundea cu aceeași calmă stare de spirit. Le vorbea de parcă ar fi răspuns observațiilor lipsite de noimă ale unui copil. Deși perfect conștient de totala lor indiferență față de explicațiile lui, pe care le expunea amănunțit, li se adresa în felul în care adultul se comportă față de un copil: le sădea în minte sămânța care avea să încolțească mult mai târziu; și când va da rod, își vor da și ele seama de cruzimea, de ignoranța lor îndărătnică și de calitatea benefică a adevărului.

De fapt, nu erau chiar atât de nesimțitoare cum ai fi dedus din comportarea lor. Erau atrase de el, s-ar putea spune chiar că-l iubeau, într-un fel unic, care le era specific. Nici unul dintre cunoscuții lor nu se bucura de atâta sinceră afecțiune, de atâta adâncă considerație. Nu-i ridiculizau dragostea, dacă dragoste se numea. Erau doar deconcertate de asemenea dragoste. Era genul de sentiment pe care îl poate încerca doar un animal. Pentru că numai animalele, pare-se, sunt capabile să manifeste față de rasa umană acea totală acceptare care duce la o supunere desăvârșită a întregii

lor ființe – o capitulare, o obediență fără întrebări și fără de tăgadă, așa cum un om rareori poate manifesta față de alt om.

Mi se părea mai mult decât straniu ca o asemenea scenă să se petreacă în jurul unei mese care era martora unui constant schimb de palavre despre iubire. Din pricina acestor continue erupții lăuntrice o poreclisem „masa măruntaielor“. Mă întrebam adeseori în ce altă casă ar mai putea exista o asemenea perpetuă frământare, un asemenea infern al emoțiilor, o asemenea devastatoare vorbărie despre dragoste, încheiată întotdeauna pe o notă de discordie? Abia acum, în prezența lui Ricardo, ieșea la iveală realitatea dragostei. În mod curios, cuvântul respectiv abia dacă fusese rostit. Dar dragostea, nimic altceva, era cea care radia prin toate gesturile lui, pe care o exalau toate cuvintele lui.

Spun dragoste. Dar ar fi putut să fie și Dumnezeu.

Acest Ricardo, mi se spusese, era un ateu convins. La fel de bine ar fi putut să mi se spună că era un criminal convins. Poate că cei mai mari iubitori de Dumnezeu și de oameni au fost atei convinși și criminali convinși. Nebunii iubirii, ca să spunem așa.

Dar pentru Ricardo nu avea nici o importanță felul în care era privit. Îți dădea iluzia că este ceea ce doreai tu să fie. Și totuși, era permanent el însuși.

Îmi spuneam că, de-ar fi să nu-l mai întâlnesc niciodată, nu am să-l pot uita. E suficient, chiar dacă numai o dată în viață ne este dat să ne găsim în prezența unui om autentic, plenar. E chiar mai mult decât suficient. Nu e greu de înțeles de ce un Hristos sau un Buddha izbuteau ca, printr-un singur cuvânt, o privire sau un gest, să afecteze profund destinul sufletelor strâmbe care viețuiau în sfera lor. De asemenea, puteam înțelege și de ce unii rămâneau impermeabili.

În mijlocul acestor reflecții m-a săgetat gândul că poate și eu am jucat un rol similar, deși la un nivel mai scăzut, în acele zile de neuitat când, în biroul meu, se scurgeau puhoai neîntrerupte de nefericiți, bărbați, femei și tineri de toate soiurile, implorând un dram de înțelegere, un semn de iertare, o fărâmbă de grație. Așa cum stăteam acolo, în scaunul meu de șef al angajărilor, trebuie să le fi apărut fie ca o zeitățe binefăcătoare, fie ca un judecător sever, poate chiar un călău. Aveam puteri nu numai asupra vieții lor, ci și a celor dragi lor. Se pare că aveam puteri și asupra sufletelor lor. Când mă căutau după orele de serviciu, așa cum se întâmpla adeseori, îmi făceau impresia unor pușcăriași care se furișează în confesional prin ușa din dos a bisericii. Nu-și dădeau seama că, cerșindu-mi mila, mă dezarmau, mă privau de forță și de autoritatea mea. În asemenea momente, nu eu eram cel care le oferea ajutor lor, ci ei îmi ofereau ajutor mie. Mă umileau, pentru că mă învățau ce înseamnă compasiunea, mă învățau cum să dau din mine.

De câte ori, după o seară sfâșietoare, simțeam nevoia să mă plimb pe pod ca să mă readun! Cât de enervant, de exasperant este să fii privit ca o ființă atotputernică! Și câtă ironie, cât absurd în faptul că, în împlinirea îndatoririlor mele de rutină, eram obligat să joc rolul unui mic Iisus. La jumătatea plimbării pe pod, mă opream și mă aplecam peste parapet. Priveliștea apei întunecate, uleioase, mă îmbărbăta. Îmi deșertam gândurile răvășite și emoțiile tulburi în valurile care se încălecau.

Dar și mai reconfortante, și mai fascinante pentru spiritul meu erau reflexele colorate care dansau pe suprafața apei de dedesubt. Dansau ca niște felinare festive legănate de vânt; își băteau joc de gândurile mele sumbre și iluminau hăurile de jale care se căscau în mine. Suspendat sus, deasupra râului, aveam senzația că mă detașam

de toate problemele, că lepădăm toate grijile și responsabilitățile. Niciodată râul nu se oprea să cumpănească sau să pună întrebări, niciodată nu-și devia cursul. Mereu înainte, înainte, plin și ferm. Și când întorceam privirea îndărăt, spre mal, toți zgârie-norii care-l mărgineau îmi apăreau ca niște case de jucărie. Cât de efemere, de meschine, de vane și de arogante! În aceste grandioase morminte, femei și bărbați își croiau drum cu coatele, înăuntru și afară, ucigându-și sufletul pentru o pâine, vânzându-se, vânzându-i pe ceilalți, vânzându-l chiar și pe Dumnezeu; iar noaptea tălăzuiau din nou, ca furnicile, se îmfundau în rigole, se vârău sub pământ sau șontăcăiau târâș-grăpiș îndărăt spre case, pentru a se îngropa din nou, de astă dată nu în morminte grandioase, ci ca prăpădiții buimaci, sleiți, înfrânți ce erau, în bordeie și găuri de șobolani pe care le numeau „acasă”. Peste zi, groapa istovirii și a sudorii lipsite de noimă; noaptea, cimitirul copulării și al disperării. Și aceste creaturi care au învățat cu atâta zel să alerge, să cerșească, să se vândă pe ei și pe semenii lor, să joace ca ursul, să facă sluj ca niște pudeli dresați, renegându-și întruna propria natură, tot ei, aceleași creaturi vlăguite, uneori se frâng, plâng ca un izvor de jale, se târâsc ca șerpii, scot vaiete de lighioane rănite. Și, prin asemenea scâlâmbăieli odioase, vor să spună că au ajuns la capătul puterii de îndurare, că forțele care-i mânuiau de sus i-au părăsit și, dacă nu se va găsi cineva care să vorbească pe limba lor și să le înțeleagă jargonul deznădejdiei, atunci vor fi pe vecie pierduți, nimiciti, trădați. Cineva trebuie să le răspundă, cineva pe care ei să-l recunoască, cineva atât de șters și de neremarcabil, încât până și un vierme i-ar linge ghetetele fără șovăială.

Și genul acesta de vierme eram eu. Viermele desăvârșit. Înfrânt în dragoste, oțelit nu pentru luptă, ci pentru insulte și injurii, eu eram cel ales

să fiu Consolatorul. Ce ironie ca tocmai mie, cel osândit și izgonit, mie, cel neadaptat și lipsit de ambiții, să mi se atribuie fotoliul judecătorului, să mi se confere puterea de a pedepsi și de a răsplăti, să mi se aloce rolul tatălui, al preotului, al binefăcătorului – sau al călăului! Eu, care bătusem țara în lung și-n lat mereu sub șfichiuirea biciului, eu care eram în stare să urc dintr-un salt scările de la Woolworth când era vorba de-un prânz gratuit, eu care învățasem să dansez după orice muzică, să pretind că am toate abilitățile și capacitățile, eu care încasasem atâtea șuturi în cur doar ca să revin să mai primesc și altele, eu care nu înțelegeam o iotă din nebuneasca orânduire decât că era strâmbă, păcătoasă, bolnavă, eu, dintre toți oamenii din lume, fusesem chemat să ofer înțelepciune, iubire și înțelegere. Nici Dumnezeu însuși n-ar fi putut alege un țap mai bun. Numai un cetățean disprețuit și singuratic putea să se califice pentru asemenea rol delicat. Am vorbit de *ambitiții* acum un minut? În cele din urmă, m-a vizitat și pe mine ambiția de a salva ce se mai putea salva din naufragiu. Să fac pentru amărății ăștia ceea ce nu se făcuse pentru mine. Să pompez un dram de spirit în sufletele lor dezumflate. Să-i eliberez de jug, să-i onorez ca pe niște ființe umane, să mi-i fac prieteni.

Și acum, în timp ce aceste gânduri (venite parcă dintr-o altă viață) mi se învălmășeau în minte, nu mă puteam împiedica să nu compar situația *aceea*, atât de oficială cum mi se păruse atunci, cu cea prezentă. Pe atunci cuvintele mele aveau greutate, sfaturile mele erau ascultate; acum, nimic din ce spuneam sau făceam nu avea nici cea mai mică pondere. Devenisem prostia întruchipată. Din orice încercare a mea, din orice propunere se alegeau praful și pulberea. Chiar dacă m-aș fi zvârcolit pe jos sau aș fi făcut spume